

VUODELTA 2024 MAKSETTAVA MEHILÄISTALOUDEN KANSALLINEN PESÄKOHTAINEN TUKE

1. Yleistä

Maa- ja puutarhatalouden kansallisena tukena maksettava mehiläistalouden pesäkohtainen tukijärjestelmä on hyväksytty nyky muodossaan alun perin 16.4.2002 komission päätöksellä C(2002)786 (tuki nro N 137/01). Pesäkohtaisen tuen tavoitteena on Suomen epäedullisista luonnonolosuhteista johtuvan kilpailuhaitan kompensoiminen sekä mehiläistalouden jatkuvuuden ja kehittymismahdollisuuksien turvaaminen. Nykyisin tuen myöntövaltuus tulee Euroopan parlamentin ja neuvoston asetus (EU) N:o 1308/2013 215 artiklasta.

Mehiläistalouden kansallista tukea ehdotetaan maksettavaksi 25 euroa talvehtinutta ja jakautumatonta mehiläisyhteiskuntaa kohti eli tukitaso olisi sama kuin vuonna 2023. Mehiläistalouden pesäkohtaista tukea arvioidaan maksettavan noin 32400 mehiläisyhteiskunnalle.

Asetusluonnoksesta on pyydetty lausuntoa Valtiovarainministeriöltä, Ruokavirastolta, Elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksien Maaseutu- ja energia -yksiköiltä, Maa- ja metsätaloustuottajain keskusliitto MTK ry:ltä, Svenska Lantbruksproducenternas centralförbund SLC r.f.:ltä, ProAgria Keskusten Liitto ry:ltä, ProAgria Svenska lantbruksällskapetens Förbund rf:ltä sekä Suomen Mehiläishoitajain Liitto SML ry:ltä. Lausuntoaika oli lyhennetty kolmeen viikkoon haku aikataulujen varmistamiseksi. Lausuntopyyntö oli nähtävänä myös maa- ja metsätalousministeriön internet-sivuilla 25.1.- 15.2.2024. Valtiovarainministeriö ilmoitti, että sillä ei ole lausuttavaa asiassa. Ruokavirasto toi esiin valvontoihin liittyen sen seikan, että pesäkohtaista tukea ei haeta tukiehtona olevan rekisteritiedon perusteella vaan hakijan ilmoittamien yhteiskuntien määrän mukaan. Tällöin hakija ei välttämättä hae tukea kaikille rekisteröidyille yhteiskunnille, joten yhteiskunnat, joista haetaan tukea olisi tarpeen yksilöidä hakemuksessa lähinnä valvonnan helpottamiseksi. Tämän johdosta Ruokavirasto esitti lisättäväksi tukiehtona mehiläisyhteiskunnan pitopaikan ja mehiläisyhteiskuntien lukumäärän kussakin pitopaikassa. Pohjois-Savon ELY-keskus esittää lausunnossaan tuen kohdentamista jatkossa tarhaajille, joiden toiminta on pysyvämpää ja ammattimaista tai kehittyä näitä päämääriä kohti. Tämän vuoksi ELY-keskus esittää asetuksen 3 §:n tuen myöntämisen edellytyksissä määritellyn vähintään viidentoista (15) talvehtineen mehiläisyhteiskunnan määrää nostettavaksi maltillisesti kolmeenkymmeneen (30) talvehtineeseen mehiläisyhteiskuntaan. Ehdotusta perustellaan korkealla tukien hallinnollisten kustannusten osuudella, kun käsitellään hyvin pieniä pesämääriä. Hakemuksia käsitellään vuosittain noin 450 kappaletta ja esitetyllä muutoksella jätettyjen hakemusten määrä putoaisi ELY-keskuksen arvion mukaan vajaalla kahdellasadalla toimijalla ja käytettävä tukisumma nykytasolla vajaan 100 000 euroa nykyisellä tukitasolla. ELY-keskus esittää lisäksi pohdittavaksi, että pitäisikö asetuksen 3 §:ssä erikseen mainita, että tuen myöntäminen ja maksaminen edellyttävät päätöksentekoon tarvittavien liitteiden toimittaminen koska käsittelyyn ovat vaikuttaneet jätettyjen hakemusten sisällön puutteellisuus sekä hakemuksen sisäiset ristiriidat. Maa- ja metsätaloustuottajain Keskusliitto MTK ry toteaa

lausunnossaan mehiläispölytyksen arvon olevan merkittävä suomalaiselle maataloudelle, tuoden 50–60 miljoonaa euroa vuosittain taloudellista lisäarvoa. Lausunnossa todetaan myös, että Suomi ei ole omavarainen hunajan suhteen. MTK korostaa kaikkien mehiläistarhaajien ja -hoitajien sekä heidän pesiensä rekisteröinnin merkitystä tautisuojausten kannalta. Tuen myöntämisen edellytykseksi esitetyn vähintään 15 talvehtineen mehiläisyhteiskunnan määrän osalta MTK ehdottaa, että pesäkohtaista tukea ei rajoitettaisi vain yli 15 mehiläispesän hallinnoijiin, vaan tuki olisi saatavilla kaikille ammattimaisille mehiläishoitajille ja -tarhaajille, joiden tuotteet päätyvät myyntiin kuluttajille. Tämä kannustaisi kannattavaan ja ammatilliseen toimintaan mehiläisalalla, sillä suomalaisilla mehiläispesän tuotteilla on myös merkittävä vientipotentiaali, joka olisi MTK:n lausunnon mukaan linjassa myös hallitusohjelman kanssa. Tuotantokaudella tapahtunutta mehiläisyhteiskuntien määrän alentumista koskevan kohdan osalta MTK nostaa esille huolen pölyttäjien vähenemisestä sekä vieras- ja tulokaslajien vaikutuksesta. Suomen Mehiläishoitajain Liitto SML ry. esitti mehiläistalouden vuoden 2024 kansallisen tuen suuruudeksi 30 euroa talvehtinutta ja jakautumatonta mehiläisyhteiskuntaa kohti pesämäärän alarajan ollessa 15 pesää. Perusteluina esitykselle tuotiin esiin talveutuksessa käytettävän ruokintasokerin hinnan 76 %:n nousu vuodesta 2022 vuoteen 2023, polttoaine- ja energiakulujen sekä muiden tarvikekulujen nousu, karhuvahinkojen mahdollinen kasvu keväällä ja syys-lokakuussa kun kannanhoidollisen metsästyksen päätyminen kasvattaa karhukantaa ja hunajasadon vuosittainen vaihtelu kun satokaudella 2023 hunajan keskisato mehiläisyhteiskuntaa kohti oli 32 % huonompi kuin keskimääräinen hunajasato.

Ruokaviraston ehdotus uuden tukiehdon ottamisesta pesien sijainnista todettiin vaativan tukijärjestelmäsyistä vuoden valmistelun, joten asia otetaan uudelleen käsiteltäväksi vuoden 2025 mehiläistalouden tuen yhteydessä. Pohjois-Savon ELY:n ehdottama 3 §:n lisäys toimitettavien liitteiden osalta tulisi myös harkintaan tällöin. Pohjois-Savon ELY:n esittämää vähimmäismäärän nostamista ehdotetusta 15 yhteiskunnasta 30 yhteiskuntaan ei nähty perustelluksi, koska nosto saattaisi uhata tuotannon jatkuvuutta Etelä- ja Länsi-Suomessa sijaitsevan päätuotantoalueen ulkopuolella. Lisäksi tuella arvioidaan olevan myös yleisempiä maaseudun kehittämistä edistäviä tavoitteita. MTK ry:n ehdotusta pesäkohtaisen tuen alarajan laskemista alle 15 mehiläispesän hallinnoijiin ei nähdä perustelluksi, koska tuki lisäisi hallinnon työtä sekä vähentäisi tuen vaikuttavuutta ja Suomen mehiläishoitajien keskusliiton ehdotusta tukitason nostosta ei voida huomioida ottaen huomioon tarkoitukseen varatun määrärahan jakosuunnitelman ja tukikelpoisten pesien ennakoitun lukumäärän esitetyillä tukikriteereillä.

Asetus on tarkoitettu tulemaan voimaan 13 päivänä maaliskuuta 2024.

Toimivalta valtioneuvostolle on asiassa osoitettu maa- ja puutarhatalouden kansallisista tuista annetun lain (1559/2001) 4 §:n 2 momentissa ja 15 §:n 3 momentissa. Esitetään, että valtioneuvosto antaa asetuksen vuodelta 2024 maksettavasta mehiläistalouden kansallisesta pesäkohtaisesta tuesta.

2. Yksityiskohtaiset perustelut

1 § Yleistä. Mehiläistalouden kansallinen pesäkohtainen tuki myönnettäisiin maa- ja puutarhatalouden kansallisista tuista annetun lain (1559/2001) 6 §:n 3 kohdassa tarkoitettuna muuna kansallisena tukena.

2 § Määritelmät. Mehiläistarhaajalla tarkoitettaisiin luonnollista henkilöä, luonnollisten henkilöiden muodostamaa yhtymää tai jakamatonta kuolinpesää sekä luonnollisten henkilöiden muodostamaa avointa yhtiötä, kommandiittiyhtiötä, osuuskuntaa, osakeyhtiötä ja yhdistystä taikka säätiötä, julkisoikeudellista yhteisöä, koulutilaa tai vankilatilaa, joka harjoittaa mehiläistaloutta, mehiläisyhteiskunnalla Suomessa sijaitsevaa, kesymehiläisistä (*Apis mellifera*) koostuvaa emon, työmehiläisten ja sikiöiden sekä niiden hoitamiseen tarvittavan pesäkaluston muodostamaa kokonaisuutta ja tuotantokaudella aikaa 1 päivästä kesäkuuta 30 päivään syyskuuta 2024.

3 § Tuen myöntämisen edellytykset. Tuen myöntämisen edellytyksenä olisi vähintään 15 talvehtineen mehiläisyhteiskunnan hallinta omistajana, vuokramiehenä taikka testamenttiin, muuhun perintöoikeudelliseen saantoon tai muuhun saantokirjaan perustuvan käyttöoikeuden nojalla tuotantokauden 2024 ajan. Mehiläistarhaajalla olisi oltava viimeksi toimitetun tai sitä edeltävän verotuksen mukaan tai tuen hakemista edeltävänä verovuonna mehiläistalouden myynnistä tuloa. Toimintaa aloitettaessa olisi osoitettava toiminnan aloittamisesta aiheutuneita menoja. Tuen saamisen edellytyksenä olisi, että mehiläisyhteiskuntia on tuotantokauden aikana hoidettu siten, että niistä voidaan kerätä normaali hunajasato. Tuen myöntäminen ja maksaminen edellyttäisi myös, että mehiläistarhaaja noudattaa mitä Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksen (EU) 2016/429 (”eläinterveyssäännöstö”) 84 ja 102 artiklassa sekä eläinten tunnistamisesta ja rekisteröinnistä annetussa laissa (1069/2021) 3 ja 7 §:ssä ja sen nojalla annetuissa säädöksissä mehiläisistä säädetään.

4 § Tuotantokaudella tapahtunut mehiläisyhteiskuntien määrän alentuminen. Tukea voitaisiin myöntää tuotantokaudella tuhoutuneesta mehiläisyhteiskunnasta, jos tuhoutumisen syynä on ollut eläintauti, petoeläimen aiheuttama vahinko tai muu vastaava mehiläistarhaajasta riippumaton poikkeuksellinen syy. Mehiläisyhteiskuntien määrän alentumisesta olisi toimitettava selvitys. Jos mehiläisyhteiskuntien määrä olisi vähentynyt eläintaudin takia, selvityksen liitteenä olisi lisäksi oltava eläinlääkärin antama todistus.

5 § Tuotantokauden ulkopuolella tapahtunut mehiläisyhteiskuntien määrän alentuminen. Jos tuen myöntämisen perusteena olevien talvehtineiden mehiläisyhteiskuntien määrä olisi talvituhojen, eläintautien tai muun vastaavan mehiläistarhaajasta riippumattoman poikkeuksellisen syyn takia ollut vähintään kolmasosan pienempi kuin vakiintunut määrä, tuki voidaan myöntää tukivuoden 2023 lopullisten määrien perusteella. Tätä määrää voitaisiin käyttää tuen myöntämisen perusteena korkeintaan kahtena peräkkäisenä tukivuonna. Tukea voitaisiin myöntää tuhoutuneesta mehiläisyhteiskunnasta, vastaavasti kuin tuotantokaudella.

6 § *Tuen määrä.* Pesäkohtaista tukea esitetään maksettavaksi 25 euroa mehiläisyhteiskuntaa kohti.

7 § *Voimaantulo.* Asetus on tarkoitettu tulemaan voimaan 13.3.2024.

3. Taloudelliset vaikutukset

Valtion talousarvion momentilla 30.20.40 (maa- ja puutarhatalouden kansallinen tuki) on vuonna 2024 osoitettu varat yhteensä 350,00 miljoonan euron suuruiseen maa- ja puutarhatalouden kansalliseen tukeen. Mehiläistalouden kansalliseen tukeen vuodelta 2024 arvioidaan tarvittavan 0,81 miljoonaa euroa. Tarvittava määräraha on otettu huomioon maa- ja puutarhatalouden kansallisen tuen jakoehdotusta laadittaessa. Muut momentilta 30.20.40 rahoitettavat kohteet huomioon ottaen määrärahan arvioidaan riittävän ehdotettuun tarkoitukseen.